
**ГОДИШЕН ДОКЛАД НА НАЦИОНАЛНИЯ
ОРГАН ПО БЕЗОПАСНОСТТА (НОБ) ДО ЕВРОПЕЙСКАТА
ЖЕЛЕЗОПЪТНА АГЕНЦИЯ (ЕЖА)**

Жоро ДИМИТРОВ
jdimitrov@mt.government.bg

*Изпълнителна агенция “Железопътна администрация”, 1080 София, ул. „Гурко” № 5
БЪЛГАРИЯ*

Резюме: Настоящият доклад представя ролята на Изпълнителна агенция „Железопътна администрация” като национален орган по безопасността на железопътния транспорт в Република България и изпълнението на европейските изисквания за изграждане и функциониране на националната система за безопасност. Прилагането на европейските норми за безопасност на железопътния транспорт е задължение на държавите-членки и представлява гаранция за постигане на високо ниво на безопасност в рамките на Общността.

Ключови думи: безопасност; национални институции; доклади

Увод. Усилията по установяване на единен пазар за железопътни транспортни услуги в Европейската общност са иницирани с Директива 91/440/ЕИО на Съвета от 29 юли 1991 г. относно развитието на железниците на Общността. Първите стъпки към регулиране на европейския пазар на железопътни транспортни услуги чрез отварянето на пазара за международни железопътни товарни услуги са направени с Директива 95/18/ЕО на Съвета от 19 юни 1995 г. относно лицензирането на железопътни предприятия и Директива 2001/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2001 г. относно разпределяне на капацитета на железопътната инфраструктура и събиране на такси за ползване на железопътната инфраструктура, и за сертифициране за безопасност.

Въпреки това различията в отделните държави-членки по отношение на изискванията за безопасност остават, което оказва влияние върху оптималното функциониране на железопътния транспорт в Общността. Всяка държава е разработвала свои правила и стандарти за безопасност, базиращи се на национални технически и експлоатационни концепции. Разликите в прилаганите прин-

ципи, подходи и националните особености затрудняват преодоляването на техническите бариери и осъществяването на международни транспортни операции.

За да се продължат усилията по установяване на единен пазар за железопътни транспортни услуги се оказва необходимо създаването на обща регулаторна рамка и хармонизиране на правилата за безопасността на железопътния транспорт в рамките на Общността.

Приета е Директива 2004/49/ЕО от 29 април 2004 г. за безопасността на железопътния транспорт в Общността. Целта на директивата е да гарантира развитието и усъвършенстването на безопасността на железопътния транспорт в Общността, както и подобряване на достъпа до пазара на железопътни услуги. Уеднаквява се законодателството на Общността по отношение на безопасността на железопътния транспорт.

Директивата определя текущият период, в който националните правила за безопасност продължават да са валидни, като преходен период, водещ до ситуация, в която ще бъдат прилагани европейските правила за безопасност.

Задължение на държавите-членки е поддържането на безопасността на железопътния транспорт и нейното непрекъснато подобряване при възможност и необходимост, като се взема предвид развитието на законодателството в Общността и научно-техническият прогрес, както и даването на приоритет на предотвратяването на тежки железопътни произшествия.

Директива 2004/49/ЕО относно безопасността на железопътния транспорт е транспонирана в националното законодателство на Република България чрез Закона за железопътния транспорт и произтичащи от него наредби. Изискванията на директивата са въведени основно чрез Наредба № 59 от 5 декември 2006 г. за управление на безопасността в железопътния транспорт.

С транспонирането на Директива 2004/49 се осигури развитието и усъвършенстването на безопасността на железопътния транспорт в Република България и се създадоха условия за подобряване на достъпа до пазара на железопътни транспортни услуги не само при вътрешни превози по железопътната мрежа на Република България но и за международни превози в рамките на европейската железопътна мрежа.

За осъществяване на целите за безопасността на железопътния транспорт директивата изисква създаване във всяка държава-членка на орган по безопасността. Органът по безопасността е национален орган, на който са възложени задачи във връзка с безопасността на железопътния транспорт в съответствие с директивата. Той може да бъде двунационален орган, на който са възложени задачи от държавите-членки да гарантира режим на безопасност за специализирани трансгранични железопътни инфраструктури.

Национален орган по безопасността.

Всяка държава-членка създава национален орган по безопасността като част от общата регулаторна рамка за безопасността на железопътния транспорт. Този орган е независим от железопътните предприятия и доставчиците по отношение на своята организация, законова структура и вземането на решения при регулиране и упражняване на надзор върху безопасността на железопътния транспорт.

За да се улесни сътрудничеството между националните органи по безопасност на ниво Общност, на тях им се възлагат едни и същи минимални функции и отговорности. Те са

регламентирани с чл. 16 на директивата и включват най-малко:

- издаване на разрешително за въвеждане в експлоатация на структурните подсистеми, изграждащи трансевропейската високоскоростна железопътна система в съответствие с член 14 от Директива 96/48/ЕО и проверяване на правилното им експлоатиране и поддръжка съгласно съответните основни изисквания;
- издаване на разрешително за въвеждане в експлоатация на структурните подсистеми, изграждащи трансевропейската конвенционално железопътна система в съответствие с член 14 от Директива 2001/16/ЕО и проверяване на правилното им експлоатиране и поддръжка съгласно съответните основни изисквания;
- упражняване надзор върху съответствието на компонентите на оперативната съвместимост с основните изисквания съгласно член 12 от Директиви 96/48/ЕО и 2001/16/ЕО;
- издаване на разрешително за въвеждане в експлоатация на нов и съществено променен подвижен състав, все още неподлежащ на ТИОС;
- издаването, подновяването, изменения или отмяна на съответни части от сертификати за безопасност и на разрешителни за безопасност, дадени в съответствие с членове 10 и 11 и проверяване дали формулираните в тях условия и изисквания са спазени и дали операторите на инфраструктури и железопътни компании оперират според изискванията на Общността или националното законодателство;
- непрекъснато контролиране, подкрепяне, и при необходимост, налагане и развиване на регулаторната рамка за безопасност, включително системата от национални правила за безопасност;
- упражняване надзор върху надлежното регистриране на подвижния състав и върху точността и осъвременяването на информацията относно безопасността в националния регистър, създаден съгласно член 14 от Директива 96/48/ЕО и от Директива 2001/16/ЕО.

Функциите на НОБ не могат да се прехвърлят на оператор на инфраструктура, железопътно предприятие или доставчик.

В България Национален орган по безопасността е Изпълнителна агенция «Железопътна администрация» съгласно чл. 6, ал. 3 от Закона за железопътния транспорт. Функциите на ИА «Железопътна администрация» като НОБ включват:

- контрол по изграждането, ремонта, поддръжката и експлоатацията на железопътната инфраструктура, безопасността на движението и на превозите и техническото състояние на подвижния състав;
- издаване на разрешително за безопасност на управител на железопътна инфраструктура и на сертификати за безопасност на железопътните превозвачи;
- издаване на разрешение за въвеждане в експлоатация на нов или съществено променен подвижен състав;
- издаване на разрешение за експлоатация на подвижен състав, който не отговаря напълно на техническите спецификации за оперативна съвместимост и е въведен в експлоатация в държава - членка на Европейския съюз, при условие че това не противоречи на националните правила за безопасност;
- издаване на документи за правоспособност на персонала в железопътния транспорт и за признаване на такава правоспособност, придобита в други страни;
- водене на регистър на подвижния състав, който се експлоатира по железопътната инфраструктура, и регистър на железопътната инфраструктура относно оперативната ѝ съвместимост с трансевропейската железопътна система.

Националните органи за безопасност имат за задача да спомогнат за създаването на единна железопътна система в Общността и за осъществяването на сътрудничество при координирането на критериите при вземане на решения, и по-специално, във връзка с издаването на сертификат за безопасност на железопътни предприятия. Железопътните предприятия трябва да спазват еднакви изисквания за безопасност, за да се гарантира високо ниво на безопасността в областта на железопътния транспорт и равни условия за всички железопътни предприятия.

За да получи достъп до железопътната инфраструктура, дадено лицензирано железопътно предприятие трябва да притежава сертификат за безопасност. Сертификатът за безопасност служи за доказателство, че железопътното предприятие е създадо система за управление на безопасността и може да спазва съответните стандарти и правила за безопасност.

При изпълнение на своите функции и отговорности, операторите на железопътните инфраструктури, железопътните превозвачи и компании трябва да прилагат система за управление на безопасността, която отговаря на изискванията на Общността и съдържа общи елементи. С това те гарантират, че железопътната система може да постигне минимум на Общите критерии за безопасност (ОКБ) в съответствие с националните правила за безопасност и с изискванията за безопасност на Техническите спецификации за оперативна съвместимост (ТСОС), както и че се прилагат съответните части на Общите методи за безопасност (ОМБ). За международните транспортни услуги е достатъчно да се одобри системата за управление на безопасността в една държава-членка и одобрението да получи юридическа сила в рамките на Общността.

Всеки оператор на железопътна инфраструктура и железопътен превозвач поема отговорност спрямо потребители, клиенти, съответни служители и трети страни за своята част от системата и нейната безопасна експлоатация, включително доставката на материали и договарянето на услуги.

Изискванията, на които трябва да отговаря системата за управление на безопасността са определени в приложение III на директивата за безопасността, адаптирани към характера, размера и други условия на извършваната дейност.

Системата за управление на безопасността гарантира контрол на всички рискове, свързани с дейността на оператора на железопътна инфраструктура или на железопътното предприятие, включително осигуряването на поддръжка и материали, както и използването на изпълнители.

Системата за управление на безопасността гарантира контрол на всички рискове, свързани с дейността на оператора на железопътна инфраструктура или на железопътното предприятие, включително осигуряването на поддръжка и материали, както и използването на изпълнители.

Годишен доклад на Националния орган по безопасността.

За да се улесни оценката за постигнатите ОКБ и да се осигури мониторинга върху общото развитие на безопасността на железопътния транспорт, държавите-членки събират информация за общите показатели за

безопасност (ОПБ) чрез годишни доклади на органите по безопасността. Съдържанието на годишния доклад е определено в чл. 18 от директивата за безопасност.

Първата базова година за отчитане на ОПБ е 2006. Те се докладват в годишния доклад през следващата 2007 година.

ОПБ се определят съгласно приложение I на директивата. Преди 30 април 2009 г. приложение I се ревизира с цел включване на общи дефиниции на ОПБ и общи методи за изчисляване на разходите при произшествие.

Всяка година всички оператори на инфраструктура и железопътни компании представят на органа по безопасността преди 30 юни годишен доклад за безопасността за предшестващата календарна година. Докладът за безопасността съдържа:

- информация относно това как се изпълняват критериите за безопасност и относно резултатите от изпълнението на плановете за безопасност;
- разработването на национални показатели за безопасност, както и на ОПБ, формулирани в приложение I, доколкото това е пряко свързано с докладващата организация;
- резултатите от вътрешна проверка на безопасността;
- наблюдения относно недостатъци и неправилно извършване на железопътни операции и управление на инфраструктурата, които биха били от значение за органа по безопасността.

Всяка година органът по безопасността публикува годишен доклад относно дейността си за предшестващата година и го изпраща на Европейската железопътна агенция (ЕЖА) най-късно до 30 септември. Докладът съдържа информация за:

- развитието на безопасността в железопътния транспорт, включително съвкупност от ОПБ на ниво държавачленка, директивата за безопасност;
- важни промени в законодателството и регулирането по отношение на безопасността в железопътния транспорт;
- разработването на сертификати и разрешителни за безопасност;
- резултати и натрупан опит от упражняването на надзор върху операторите на инфраструктури и железопътни компании.

Информацията в годишния доклад (например цифрови данни, брой на железопътните предприятия с дейност в страната и др.) следва да отразява ситуацията в кра на отчетния период (31/12).

Годишният доклад има за цел не само изпълнението на директивата за безопасност, но също така може да бъде използван за информиране на отделните изпълнители в сферата на железопътния транспорт на ниво държави-членк и други НОБ.

В доклада са описани инициативи през отчетния период за поддържане и подобряване на нивата на безопасност с оглед да се покрият ОПБ, определени от Европейската железопътна агенция.

Годишният доклад на Националния орган по безопасност на Република България, ИА „Железопътна администрация“, е изпратен в ЕЖА на 30.09.2008 г. и е публикуван на страницата на агенцията. Докладът показва състоянието на железопътният сектор в Република България и развитието на безопасността през 2007 година, и обхваща и съпоставя данните от отчетния период с начална година 2006 г. Паралелно с общата информация за железопътния транспорт, в доклада се проследяват осъществените промени през отчетната година и отражението им върху безопасността.

Докладът е предназначен за всички компании и дружества (предприятия) от Република България, участващи в железопътния сектор (управители на железопътна инфраструктура, превозвачи, доставчици на оборудване, специализирани предприятия за ремонт и поддържане), както и за други компании и дружества от Европейския съюз, които извършват или желаят да извършват дейности по железопътната мрежа на Република България.

Докладът съдържа информация за дейността, структурата, организацията на работа и числеността на персонала на НОБ - Изпълнителната агенция «Железопътна администрация». Устройственият правилник на агенцията е приет от Министерския съвет на Република България. Числеността на персонала на Агенцията през 2007 г. е 45 служителя. Агенцията се ръководи и представлява от изпълнителен директор, който се назначава от министъра на транспорта съгласувано с министър-председателя. Изпълнителният директор е

орган на изпълнителната власт. Административното ръководство на агенцията се осъществява от главен секретар, назначен от изпълнителния директор.

Дейността на агенцията се извършва от обща и специализирана администрация, организирана в следните дирекции:

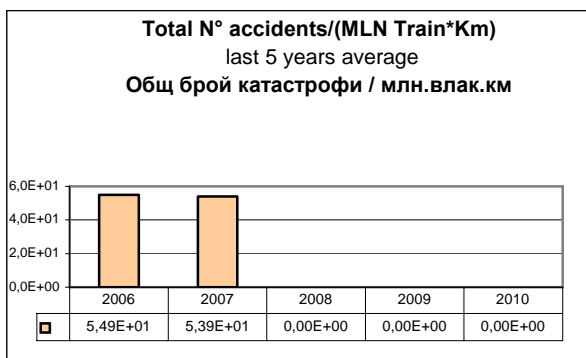
- Дирекция „Железопътен транспорт” с 14 служителя – регулаторни функции;
- Главна дирекция „Железопътна инспекция” 25 служителя – функции по безопасност;
- Дирекция „Административно, правно и финансово-стопанско обслужване” с 4 служителя.

Докладът съдържа анализ на тенденциите, свързани с всички категории Общи показатели за:

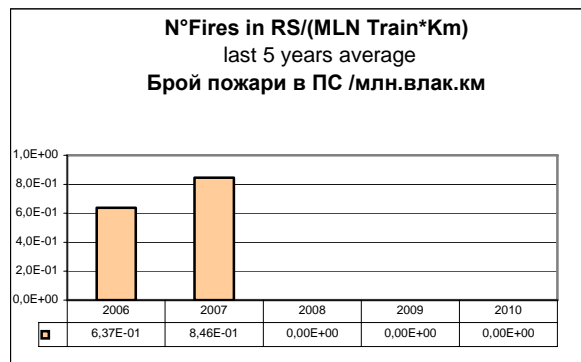
- Брой катастрофи;
- Брой смъртни случаи;
- Брой ранени;
- Брой събития, които предшестват катастрофата;
- Стойност на всички катастрофи, часове извършена работа по безопасността.

Визуално са представени някои от данните за ОПБ:

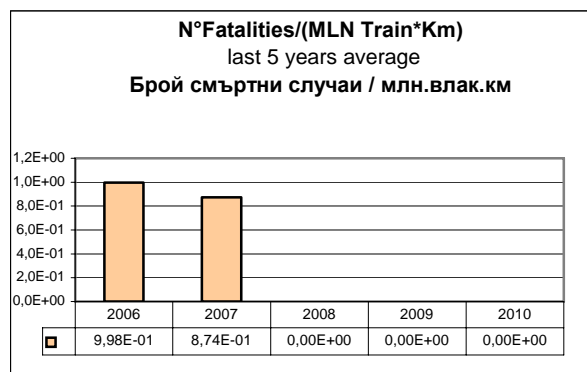
Общ брой на всички произшествия
2006 г. – 1982 бр.
2007 г. – 1906 бр.

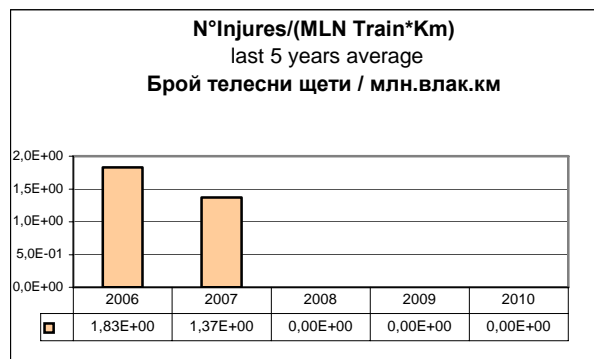
От тях - брой пожари в ПС
2006 г. – 23 бр.
2007 г. – 38 бр.

Брой смъртни случаи
2006 г. – 36
2007 г. – 27

Общ брой сериозно ранени
2006 г. – 66
2007 г. - 33

В графиките данните са показани, следвай следния принцип:

Докладът за 2007 г. включва данните за 2006 г.

Докладът за 2008 г. съдържа средните стойности за 2006 и 2007 г.

Докладът за 2009 г. ще съдържа средните стойности за периода 2006, 2007 и 2008 г.

На база на данните от годишния доклад следва да се отбележи, че като цяло няма влошаване на показателите за безопасност през 2007 г. Може да се отчете минимално

подобряване на някои показатели, например смъртните случаи, сериозните наранявания и общата стойност на всички произшествия. Основни приоритети за подобряване на безопасността са повишаване на критериите по отношение поддържането на обектите от железопътната инфраструктура и подвижния железопътен състав в съответствие с изискванията за безопасност и повишаване качеството на контрола върху работата на железопътните предприятия и при въвеждане в експлоатация на обекти от железопътната инфраструктура и подвижния железопътен състав.

Преди 30 април 2007 г. и след това на всеки пет години Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета доклад за приложението на директивата за безопасността на железопътния транспорт. Докладът се придружава, при необходимост, от предложения за по-нататъшно действие на Общността.

Заклучение. Развитието и подобряването на безопасността на железопътния транспорт в Европейската общност поставя конкретни задачи и възлага конкретни отговорности както на железопътните предприятия, така и на държавите членки. Отговорността на всички участници в железопътния сектор се определя с Директива 2004/49/ЕО. Координирането на действията в държавите-членки за регулиране и упражняване на надзор върху безопасността не могат да бъдат постигнати в достатъчна степен от отделните държави-членки, и поради мащаба на мярката те могат да се постигат на ниво Общност. Основна роля е определена на Националните органи по безопасност, като част от общата регулаторна рамка за безопасността на железопътния

транспорт. В бъдеще развитието на железопътния транспортен пазар в Общността ще зависи в голяма степен от работата на националните органи по безопасността.

Литература:

- [1] Директива 2004/49/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. относно безопасността на железопътния транспорт в Общността и за изменение на Директива 95/18/ЕО на Съвета относно лицензирането на железопътните предприятия и Директива 2001/14/ЕО относно разпределяне капацитета на железопътната инфраструктура и събиране на такси за използване на железопътната инфраструктура и за сертифициране за безопасност
OJ L 164, 30.4.2004, p. 44–113
- [2] Регламент № 881/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. за създаване на Европейска железопътна агенция
OJ L 164, 30.4.2004, p. 1–43
- [3] Закон за железопътния транспорт
Обн., ДВ, бр. 97 от 28.11.2000 г., в сила от 1.01.2002 г., последно изм., бр. 108 от 29.12.2006 г., в сила от 1.01.2007 г.
- [4] Наредба № 59 от 5 декември 2006 г. за управление на безопасността в железопътния транспорт
Обн., ДВ, бр. 102 от 19.12.2006 г., изм., бр. 88 от 2.11.2007 г.
- [5] Годишен доклад 2007 на Изпълнителна агенция „Железопътна администрация” – Национален орган по безопасността на Република България
www.iaja.government.bg

ANNUAL REPORT OF THE NATIONAL SAFETY AUTHORITY (NSA) TO THE EUROPEAN RAILWAY AGENCY (ERA)

Joro DIMITROV

Railway Administration Executive Agency, 1080 Sofia, 5 Gurko str.

BULGARIA

Abstract: *The following report presents the role of the Railway Administration Executive Agency as a National Safety Authority for the railway transport in Republic of Bulgaria and the fulfillment of the European requirements for establishing and functioning a national system for railway safety. The implementation of the European norms for railway safety is an obligation for the Member states and value as a guarantee for reaching high level of safety in the framework of the European Union.*

Key words: *safety; national institutions; reports*